

Да ли је распад Југославије нешто најбоље што нам се десило у протеклих 69 година?

Пише: Милан Динић
петак, 03 фебруар 2012 11:48

Да је социјалистичка Југославија опстала, Србија би данас била политички и економски подељена, подржављене покрајине би гушиле њено функционисање, Албанци би имали преломну улогу на српској политичкој сцени, словеначке и хрватске фирме би се са компанијама из иностранства отимале за превласт, ћирлица би била готово потпуно потиснута и читава земља би била сведена на Београдски пашалук, сматрају саговорници „Сведока“.

Пре 69 година, 1943, 29. новембра, у Јајцу је одржано Друго заседање Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије. Тада је Ј. Б. Тито добио титулу „маршала Југославије“ и проглашена је Демократска Федеративна Република Југославија, која је уставом из 1946. променила име у ФНРЈ, да би 1963. добила свој најпрепознатљивији назив – СФРЈ.

Та држава постојала је све до 1991/1992, када се распала грађанским ратом.

Шта би данас било са Косовом и Војводином да су им остале надлежности које су имале до уставних амандмана 1987/88? Како би функционисала Србија са подржављеним покрајинама? Како би изгледала српска привреда? Шта би било са ћирилицом?...

Две деценије од њеног распада, многи и даље жале за земљом за коју их везују најлепше успомене. И данас се широм бивше земље (негде више, негде мање) чују коментари који наглашавају како је било боље, како се путовало и добро живело, шта је значио „наш црвени пасош“, какву смо то армију имали и какав је „Тиле“ био махер!

На таласу старих емоција, у медијима, поготово у Србији, с времена на време појављују се прилози, текстови и коментари који не само да подсећају на „она дивна времена“ већ, износе претпоставке и предвиђања где бисмо данас били да је та земља опстала.

Да ли је распад Југославије нешто најбоље што нам се десило у протеклих 69 година?

Пише: Милан Динић
петак, 03 фебруар 2012 11:48

Тако се наводи да би Југославија данас била чланица ЕУ и НАТО и то пре Мађарске, Пољске и Словачке, имали бисмо највиши стандард од земаља са истока Европе, просечна плата би била између 700 и 800 евра, а у леђа би нам гледале и неке западне земље, а били бисмо и неприкосновена спортска сила...

Све је то, вероватно – тачно, али...

Постоји још једно питање које, барем засад, нико није поставио у тим „шта би било – кад би било“ теоријама. Шта би се десило са Србијом да је Југославија (онаква каква је била до краја осамдесетих, док је функционисала) опстала?

Шта би данас било са Косовом и Војводином да су им остале надлежности које су имале до уставних амандмана 1987/88? Како би функционисала Србија са подржављеним покрајинама? Како би изледала српска привреда? Шта би било са ћирилицом?

Милан Јовнаовић, професор ФПН: Да је рат кренуо, а да је Србија остала са покрајинама које су имале такве ингеренције какве су добиле 1974, Србија би заиста била сведена у форму преткумановске Србије и Београдског пашалука.

СФРЈ је била конфедерализована заједница, али није имала механизме којим би омогућила да савезна држава доноси рационалне одлуке без сагласности покрајина и република, у оним доменима у којима држава мора слободно да доноси одлуке да би била држава у правом смислу. Све се доносило консензусом република и покрајина и на томе су се изградиле националне елите, указује Милан Јовановић, професор Факултета политичких наука на предмету Политички систем Србије.

Према његовом мишљењу, постоје два сценарија којим би се ишло, да је Југославија опстала.

Први, песимистички сценарио, према коме би начин одлучивања у федерацији тешко био промењен.

Да ли је распад Југославије нешто најбоље што нам се десило у протеклих 69 година?

Пише: Милан Динић
петак, 03 фебруар 2012 11:48

- Онда би то била федерална заједница у којој би свака федерална јединица морала на другачији начин да функционише и уређује свој живот. То би направило далеко веће разлике међу републикама.

У оптимистичком сценарију Србија би, као велико тржиште, имала предиспозиције за бржи развој. Наравно, под претпоставком да су амандмани на Устав с краја осамдесетих били примењени и да је Србија успела да сачува свој унитарни карактер, а не конфедерални преко покрајина.

Међутим, управо су ови амандмани на Устав, којима је укинут подржављен статус покрајина, виђени као први корак ка разбијању Југославије и наводе се као почетак Милошевићеве великосрпске политике.

Србија је у бившој држави била највећа република, а српски народ је био најбројнији. Како би се спречило да Србија има превелик утицај, уставом из 1946. уведене су аутономне покрајине Косово и Војводина, које су последњим уставом СФРЈ из 1974. године, добиле надлежности које су у много чему биле сличне надлежностима република, чиме је Србија фактички федерализована.

Да је Југославија оспстала, данас би Србија била полигон на којем би се за превласт бориле словеначка и хрватска предузећа са једне, и велике међународне компаније са друге стране.

Да је овакав систем опстао, тј. да је остала онаква Југославија каква је била, до изражаја би дошао песимистички сценарио, сматра Јовановић.

- Песимистички сценарио би подразумевао управо наставак процеса дезинтеграције Србије и он би се очитовао управо у овоме што се десило. Наиме, у таквој Југославији питање је зашто би друге републике помогле Србији да српечи тероризам на КиМ? Напротив, пружале су подршку да дође до дезинтеграције Србије. И вероватно би тај сценарио ишао овако како је ишао чак и када је остала Југославија од две чланице, а камоли да је била она до 1991. године!

Јовановић сматра да би се и у Војводини наставиле аутономашке тенденције и неки облик сепаратизма.

- Ипак, у Војводини је претежно српско становништво и претпостављам да већина Срба то не би прихватила.

Сличног мишљења је и историчар Слободан Г. Марковић који истиче да је после протеривања Немаца након Другог светског рата, српски национални елемент први пут добио већину у Војводини и тиме је то питање затворено и она је постала трајно српска. То што постоје регионалистички елементи, не треба бркати са могућношћу да се Србија поцепа, сматра Марковић.

Према Милану Јовановићу, да се распад Југославије није десило до данас – снаге које су извеле оно што је било деведесетих, и штетне околности које су тада постојале, данас би у Србији вероватно биле јаче и израженије.

- Те тенденције не би биле превладане, то је сигурно. Последице би биле још теже јер би то мрцварење још дуже трајало. Југославију очигледно није желео нико осим Србије, а то се доживљавало као покушај хегемоније и подразумевало је негативан однос према Србији.

На питање шта би било са Србијом да нису укинуте надлежности покрајина према уставу из 1974, Јовановић каже:

Да ли је распад Југославије нешто најбоље што нам се десило у протеклих 69 година?

Пише: Милан Динић
петак, 03 фебруар 2012 11:48

- Сасвим јасно, Србија би изгледала као проширени Београдски пашалук, осакаћена без две покрајине.

Међутим, ово није најгоре што би задесило Србију, сматра професор Јовановић.

- Да је рат кренуо а да је Србија остала са покрајинама које су имале такве ингеренције какве су добиле 1974, Србија би заиста била сведена у форму преткумановске Србије и Београдског пашалука.

Историчар Слободан Марковић сматра да југословенску федерацију није било могуће очувати, чак и да се кренуло путем демократизације.

- Принцип један човек – један глас, не би био прихватљив ни за једну републику осим за Србију, тако да фактички није било могуће сачувати Југославију као федерацију да се кренуло у неку врсту демократског прекомпоновања, већ искључиво као конфедерацију. Али, треба имати на уму да су конфедерације заправо прелазно решење ка распаду.

Међутим, намеће се питање шта би се десило чак и да се ишло на конфедерацију?

Историчар Слободан Г. Марковић истиче да је после протеривања Немаца након Другог светског рата, српски национални елемент први пут добио већину у Војводини и тиме је то питање затворено и она је постала трајно српска. То што постоје регионалистички елементи, не треба бркати са могућношћу да се Србија поцепа, сматра Марковић.

- У почетку би било шест држава, ако узмемо 1991. Пре уставних амандмана из 1987. и 1988. било би фактички осам држава. Имали бисте врло чудну ситуацију: асиметричну конфедерацију у којој би покрајине имале 40 одсто посланика у Скупштини Србији, а Србија не би имала никакав утицај на покрајине. Онда би Србија била присиљена да тражи да покрајине напусте Србију да би она могла да функционише, каже Марковић.

Да Албанци у борбу за своје интересе нису ишли оружаним путем, већ кроз институције, Србију би задесило исто што и Македонију, сматра Марковић.

Да ли је распад Југославије нешто најбоље што нам се десило у протеклих 69 година?

Пише: Милан Динић
петак, 03 фебруар 2012 11:48

- Србији би се десило исто што и Македонији. Тамо је проценат Албанаца 25 одсто, а у Србији је био 20 одсто. Сада видимо да се Македонија фактички федерализује. Зна се како то иде: прво се прави споразум који има федералне елементе, онда се прави федерација, па конфедерација, па распад. Све би ишло мирније, али мислим да се независност Косова не би могла избећи.

Марковић, ипак, не мисли да би Албанци прешли садашње границе на којима су, то јест да се не би проширили до Ниша, како се у неким круговима мисли.

Да је Југославија наставила да се развија како је било осамдесетих, вероватно би све било као и према одлукама Бадинтерове комисије (земља би се распала на републике – примедба редакције) са тиме да би и Косово отишло. Како год да окренете, у саставу Србије би остала тзв. ужа Србија и Војводина и то је то, каже Марковић.

Марковић, међутим, сматра да све не би ишло без компликација:

- Да је цела Србија остала држава, онда би по македонском моделу ишла у правцу федерализације. Поновила би се ситуација из Краљевине Југославије, само што не би био српско-хрватски сукоб, већ би био српско-албански. Чак са сличним процентом. То би била бескрајна дебата и људи би се бавили само тим питањем. Друга варијанта је да би Косово де факто било независно без обзира на то што би формално било у саставу Србије.

Дакле, није питање да ли би се Југославија распала, већ када би то било, сматра историчар Слободан Марковић.

А шта би било са Србијом у погледу економије?

Експеримент самоуправљања, премда је имао племените намере, није донео неки већи економски напредак у Југославији. Средином шездесетих, привреда почиње да посрће.

Да ли је распад Југославије нешто најбоље што нам се десило у протеклих 69 година?

Пише: Милан Динић
петак, 03 фебруар 2012 11:48

Ипак, и тада је већ јасно, где се налази економска снага бивше земље. Иако су се нека од великих предузећа бивше Југославије налазила у Србији („Застава“, „Галеника“, „Сартид“...) економски су, увек, предњачиле Словенија и Хрватска.

Да су Словенци одувек имали више слуха за економију, доказује и следећи пример. Иако је на простору читаве Југославије било законски уређено да фирме у приватном власништву могу да имају до пет запослених (што је дефакто ограничавало могућност за развој приватног предузетништва) у Словенији је руководство донело омогућило својим приватним предузетницима да упосле више од пет лица.

Постоје мишљења да је Србија намерно стављена у подређени економски положај, а да је све почело још у јеку сукоба са Информбироом 1948. Тада су постојећи привредни погони и они чија је изградња у послератним годинама била планирана, измештени из Србије на запад, у Словенију и Хрватску. Разлог за то је била процена да ће евентуални напад совјетских снага доћи управо преко граница Србије, из Мађарске, Румуније, или Бугарске. Ипак, мало је оних који сматрају да је постојала стратегија економског упропашћавања Србије.

Према мишљењу економиста, да је Југославија опстала, Србија би била под још већим економским притиском Словеније и Хрватске, а једина конкуренција би им долазила од компанија из света, а не из Србије. Да је Југославија опстала, данас би Србија била полигон на којем би се за превласт бориле словеначка и хрватска предузећа са једне, и велике међународне компаније са друге стране.

Како истиче економиста Млађен Ковачевић, Југославија би ушла у ЕУ пре Мађарске и Пољске, а сва преузећа би прешла у руке великих светских компанија, али вероватно и оних из Словеније и Хрватске јер су били боље економски развијени.

Према Милану Јовановићу, професору ФПН, да се распад Југославије није десило до данас – снаге које су извеле оно што је било деведесетих, и штетне околности које су тада постојале, данас би у Србији вероватно биле јаче и израженије.

- Осамдесетих су хрватске, а поготово словеначке фирме биле у предности. Наравно, Словенци су препознали да морају да освајају и страна тржишта, али и тржишта република СФРЈ. Словенци и Хрвати су већ осамдесетих били јасно економски доминантни.

Да ли је распад Југославије нешто најбоље што нам се десило у протеклих 69 година?

Пише: Милан Динић
петак, 03 фебруар 2012 11:48

Да се Југославија није распала, словеначке и хрватске фирме би овде имале велике конкуренте у европским и светским фирмама, сматра Ковачевић.

- Док су код нас ширили економски утицај, Словенци су врло оштро штитили своје тржиште, а то су наставили да раде и од самосталности, напустивши Вашингтонски консензус.

Са друге стране, улазак у ЕУ довео би до одређене економске регионализације што би делимично смањило разлике. Ипак, јасно је ко би економски доминирао.

- Хрвати и Словенци би боље прошли него ми. Они имају одбојан став према српским фирмама и тако је било и осамдесетих, али не толико као данас. Увек је постојала одбојност према продору српских фирми и увек су гледали да у економији буду много утицајнији и да ту доминирају, наглашава Ковачевић.

Како наводи економиста Љубомир Маџар, Југославија је економски почела лоше да функционише већ шездесетих година.

- Србија је у Југославији, у економском погледу, била одраз просека. Словенци су имали двоструко већи доходак од југословенског просека, а Хрвати су имали за око 40 одсто већи доходак. Сви остали били су испод просека, истиче Маџар.

Он сматра да Србија свакако није имала никакав посебно повољан економски положај у Југославији, али, како истиче, ни неповољан.

- Чињеница је да је Србија морала да усаглашава неке ствари са покрајинама које су се неретко стављале насупрот Србији. Тога је донекле било и у економској политици и то је представљало реалан изазов.

Да ли је распад Југославије нешто најбоље што нам се десило у протеклих 69 година?

Пише: Милан Динић
петак, 03 фебруар 2012 11:48

